

संभिन्नवृत्तः संकीर्णस्वभावः वीतगंतभाविशोकजंभयस्यात्सवीतशोकभयः अल्पेन धनेन हेतुना वृत्तिः वृष्णावायुसद्गुस्वगुतेन द्रोहेण जायमानां ब्रह्महत्यां न बुध्यते लोभी अल्पार्थे पिब्रह्महत्यां अर्जयतीत्यर्थः ॥ २१ ॥ दुर्लभं धनं प्राप्यानुकूलेभ्यो पिश्रुत्येभ्यो दत्त्वा दस्युभ्यां दिवस्युभ्यां दत्त इति संबन्धः वित्तव्यये महद्दुःखं भवतीत्यर्थः ॥ २२ ॥ देवत्वं तथा त्रैवर्षिकाधिकान्नोयः सहसोमं पिबेद्भिजः प्राक्सौमिकीः क्रियाः कुर्याद्यस्यानं वार्षिकं भवेदिति स्थिते रत्नमपि संचितं धनं देवस्वमेव तदपि उपसंग्रह्य देवेभ्योऽदत्त्वा वननेन तावता पिश्रुत्वा भवेत्किमुलाभा लोभः प्रवर्तते इति न्यायेन तृष्णाधिक्याद्दुःखमेवानुभव

यस्तु संभिन्नवृत्तः स्याद्दीप्तशोकभयोनरः ॥ अल्पेन वृत्तिद्विद्वन्भ्रूणहत्यां न बुध्यते ॥ २१ ॥ दुष्पत्याददतोभृत्या नित्यं दस्युभ्यां दत्त ॥ दुर्लभं च धनं प्राप्य भ्रूरां दत्त्वा नुतप्यते ॥ २२ ॥ अधनः कस्य किं वाच्यो विमुक्तः सर्वशः सुखी ॥ देवस्वमुपगृह्यैव धनेन न सुखी भवेत् ॥ २३ ॥ तत्र गाथां यज्ञगीतां कौतुह्यं तिपुराविदः ॥ त्रयीमुपाश्रितां लोके यज्ञसंस्तरकारिकां ॥ २४ ॥ यज्ञाय सृष्टानि धनानि धान्नाय ज्ञाय सृष्टः पुरुषो रक्षिता च ॥ तस्मात्सर्वं यज्ञएवोपयोज्यं धनं न कामाय हितं प्रशस्तं ॥ २५ ॥ एतत्स्वार्थं च कौतुह्यं धनं न वतांवर ॥ धाता ददाति मर्त्येभ्यो यज्ञार्थं मिति विद्वित् ॥ २६ ॥ तस्माद्दुष्प्यांति पुरुषान् हितं कस्य चिद्ध्रुवं ॥ श्रद्धयानस्ततो लोको दद्याच्चैव येन च ॥ २७ ॥ लब्धस्य त्यागमित्याहुर्न भोगं न च संक्षयं ॥ तस्य किं संचयेनार्थः कार्ये ज्यायसि तिष्ठति ॥ २८ ॥ ये स्वधर्मादपतेभ्यः प्रयच्छंत्यल्पबुद्धयः ॥ शतं वर्षाणि ते प्रेत्य पुरीषं भुंजते जनाः ॥ २९ ॥ अनर्हते यद्ददाति न ददाति यदहते ॥ अर्हान् हर्षापरिज्ञानाद्दानधर्मोऽपि दुष्करः ॥ ३० ॥ लब्धानामपि वित्तानां बोद्धव्यौ द्वावतिक्रमौ ॥ अपान्ने प्रतिपत्तिश्च पान्ने चाप्रतिपादनं ॥ ३१ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणि राजधर्मानुशासनपर्वणि युधिष्ठिरवाक्येषां शोऽध्यायः ॥ २६ ॥ ॥ ७३ ॥ युधिष्ठिर उवाच अभिमन्यो हते बाले द्रौपद्यास्तनयेषु च ॥ धृष्टद्युम्ने विराटे च द्रुपदे च महीपतौ ॥ १ ॥ वृषसेने च धर्मज्ञे धृष्टकेतौ तु पार्थिवे ॥ तथा न्येषु नरेन्द्रेषु नानादेश्येषु संयुगे ॥ २ ॥ न च मुंचति मां शोको ज्ञातिघातिनमातुरं ॥ राज्यकामकमुक्त्युग्रं स्ववंशोच्छेदकारिणं ॥ ३ ॥ यस्यां किं क्रीडमानेन मया वै परिवर्तिनं ॥ समयाराज्यलुब्धेन गंगेयो युधिपातिः ॥ ४ ॥ यदात्येनं विघूर्णं तमपश्यं पार्थ सायकैः ॥ कंपमानं यथावजैः प्रेक्ष्यमाणं शिखंडिन ॥ ५ ॥

तीत्यर्थः ॥ २३ ॥ गाथां वैदिकजनेषु प्रतिष्ठाकरी ॥ २४ ॥ तामाह यज्ञायैति ॥ २५ ॥ एतद्धनं स्वार्थे चायज्ञार्थेपि ॥ २६ ॥ तस्मादिति धनस्वाम्यंतस्यापि नास्तीत्यर्थः तथा च श्रुतिः मागधः कस्य स्विद्धनमिति फलितमहं भ्रष्टमान इति ॥ २७ ॥ इत्याहुः प्रशस्तमाहु रित्यर्थः कार्येत्याग रूपे ॥ २८ ॥ अपान्ने धनं न देयमित्याह यदिति ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ इति शांतिपर्व ० रा० नै० भारतप्रा० षड्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ अभिमन्यो विति ॥ १ ॥ वृषसेने कर्म पाठांतरं कुरुषेणेपि संसृष्ट ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥